

**Megjelent: Kharón Thanatológiai Szemle, 2001.
1-2.sz.**

**AZ EURÓPAI BIZTOTSÁG
PARLAMENTI KÖZGYŰLÉSE**

**1418 (1999)¹ sz. AJÁNLÁS:
A gyógyíthatatlan betegek és haldoklók
emberi jogainak és méltóságának védelme²**

(kivonat az Európa Tanács hivatalos Értesítőjének 1999 júniusi számából)

1. Az Európa Tanács feladata óvni az emberek méltóságát és ebből eredő jogait.
2. Az orvostudomány fejlődése, melynek köszönhetően ma számos addig gyógyíthatatlan vagy végzetes bántalmat is meggyógyítanak, az orvosi technológia korszerűsödése és az újraélesztés tökéletesítése, amely hosszabb túlélést tesz lehetővé, folyamatosan tágitják a halál határait. A halálhoz közeledő személy életkörülményei gyakran másodlagos kérdéssé válnak, anélkül, hogy magányát és a saját, valamint hozzátartozói és ápolói szenvedését figyelembe vennék.
3. 1976-ban a Közgyűlés a 613-as számú Határozatában kinyilvánította azt a meggyőződését, hogy « a haldokló betegek békés és méltóságban való halála mindenekelőtt való, ha lehetséges családja és barátai támogatása és vigasztalása mellett », 779-es (1976) Ajánlásában hozzátéve, hogy « az élet meghosszabbítása önmagában nem lehet az orvosi gyakorlat kizárólagos célja, melynek mindenekelőtt a szenvedés enyhítése a feladata ».
4. Azóta a biológiai és orvosi eljárások tekintetében az emberi lény méltóságáról és az emberi jogokról szóló Egyezmény fontos alapelveket fektetett le és megnyitotta az utat, hogy mást ne említsünk a gyógyíthatatlan betegek és haldoklók esetében követendő egyedi feltételek explicit megfogalmazásának irányába.
5. A kötelesség a gyógyíthatatlan beteg vagy haldokló emberi jogainak és méltóságának tiszteletére és védelmére az ember teljes létspektrumát átölelő elidegeníthetetlen méltóságának természetes következménye. Ez a tisztelet és védelem kerül megfogalmazásra annak a megfelelő környezetnek a kialakításában, amely lehetővé teszi az ember számára a méltó halált.

¹ A Közgyűlés által 1999 június 25-én (24. ülés) tárgyalva (lásd a 8421-es dokumentumot, a szociális, család- és egészségügyi kérdésekkel foglalkozó bizottság szakvéleményét, előadó: Mme Gatterer; a 8454-es dokumentumot, a jogi és emberjogi bizottság szakvéleményét, előadó: M. McNamara).
A Közgyűlés által az 1999 június 25-ei 24. Ülésen jóváhagyott szöveg.

² Recommandation 1418 (1999) Protection des droits de l'homme et de la dignité des malades incurables et des mourants In: Gazette officielle de Conseil l'Europe, juin 1999

6. Különösen helyén való ügyelni erre a gondoskodásra a társadalom legsebezhetőbb tagjainak esetében, mint ahogy ennek azok mind a múltban, mind a jelenben számtalan tanújelét adták. Az embernek, aki az életét esendően és függőségben kezdi, védelemre és támogatásra van szüksége, amikor élete utolsó fejezetéhez érkezik.

7. Több tényező veszélyezteti ma azokat az alapvető jogokat, amelyek minden gyógyíthatatlan beteg és haldokló részére biztosítják emberi méltóságukat:

- i. az elégtelen hozzáférés a palliatív ellátáshoz és az ésszerű fájdalomcsillapító kezelésekhez;
- ii. a fizikai szenvedés kezelésének és a pszichológiai, szociális és spirituális szükségletek tekintetbe vételének meglehetősen gyakori hiánya;
- iii. a halál folyamatának mesterséges meghosszabbítása, akár az orvosi eszközök a beteg állapotához mért mértéktelen használata, akár a beteg beleegyezése nélkül folytatott kezelés révén;
- iv. a palliatív orvoslásban dolgozó szakemberek folyamatos továbbképzésének és pszichológiai támogatásának hiánya;
- v. a gyógyíthatatlan betegek és haldoklók hozzátartozóira és barátaira fordított elégtelen figyelem és támogatás, akik, ha ez másképp lenne, minden dimenziójában enyhítenék az emberi szenvedést;
- vi. a betegek félelme, hogy elvesztik autonómiájukat és tehetetellé válnak a rokonaik és az intézmények számára, mialatt teljes mértékben függővé válnak tőlük;
- vii. annak a társas vagy intézményes környezetnek a hiánya vagy elégtelen volta, amelyben az egyén hozzátartozóit és barátait megbékélve hagyhatja el;
- viii. a gyógyíthatatlan betegek ellátásához és támogatásához szükséges források hiánya vagy elégtelen volta;
- ix. a gyengeséget, az agóniát és a halált övező társadalmi diszkrimináció.

8. A közgyűlés felhívja tagállamait, hogy belső törvénykezésükben gondoskodjanak azokról a rendelkezésekről, amelyek a gyógyíthatatlan betegeknek és haldoklóknak a szükséges jogi és szociális védelmet biztosítják azon specifikus veszélyekkel és félelmekkel szemben, amelyekkel e jog keretén belül találkozhatnak, különös tekintettel az alábbi veszélyekre:

- i. hogy a halál közeledtével elviselhetetlen tüneteknek legyenek kitéve (fájdalom, légzési nehézségek, stb.);
- ii. hogy azt tapasztalják, hogy létezésüket akaratos ellenére meghosszabbítják;
- iii. hogy elszigetelve és magányosan haljanak meg;

iv. hogy életüket abban a félelemben fejezzék be, hogy a társadalom terhére vannak;

v. hogy megtapasztalják a túlélést biztosító eszközök anyagi okokból való visszatartását;

vi. hogy az ellátás anyagi és személyi összetétele anyagi okokból kifolyólag elégtelen legyen a gyógyíthatatlan betegek és haldoklók ellátásához és támogatásához.

9. Ennek következtében a Közgyűlés ajánlja a Miniszterek Tanácsának, hogy bátorítsa az Európa Tanács tagállamait a gyógyíthatatlan betegek és haldoklók méltóságának teljes körű tiszteletben tartására és védelmére.

a. elkötelezetten védve a gyógyíthatatlan betegek és haldoklók jogát a palliatív ellátás teljes körére, ennek kapcsán megtéve a szükséges lépéseket ahhoz:

i. hogy a palliatív ellátás az egyéni jogok törvény által elismert részévé váljon minden egyes tagállamban;

ii. hogy minden gyógyíthatatlan betegnek és haldoklónak biztosítsák az egyenlő hozzáférést a palliatív ellátáshoz.

iii. hogy a rokonokat és a barátokat ösztönözzék arra, hogy a gyógyíthatatlan betegek és haldoklók mellett legyenek, és ebben szakmai támogatást kapjanak. Amennyiben a család és/vagy a magán szervezetek elégtelennek vagy túlterheltek bizonyulnak, tevékenységüket fel kell cserélni vagy ki kell egészíteni az orvosi ellátás hivatalos formáival;

iv. hogy speciális csoportokat és mobil hálózatokat építsenek ki, amelyek a gyógyíthatatlan betegeket és haldoklókat az otthonukban palliatív ellátásban részesíthetik, ha az ambuláns betegellátás megoldható;

v. hogy együttműködés legyen a gyógyíthatatlan betegek és haldoklók ellátására felkért minden személy között;

vi. hogy kidolgozzák és alkalmazzák azokat a normákat, amelyek a gyógyíthatatlan betegek és haldoklók ellátásának minőségét biztosítják;

vii. hogy - kivéve ha az érdekelt megtagadja azt, - a gyógyíthatatlan betegek és a haldoklók megfelelő fájdalomcsillapító kezelést és palliatív ellátást kapjanak, még akkor is, ha az alkalmazott kezelésnek olyan járulékos hatása is lehet, amely hozzájárulhat az adott személy életének megrövidüléséhez.

viii. hogy úgy képezzék ki és készítsék fel az egészségügyi szakembereket, hogy azok szakmai csoportok keretében minden gyógyíthatatlan beteg és haldokló számára biztosítani tudják az orvosi, beteggondozási és pszichológiai ellátást, a lehető legszigorúbb normákat követve;

ix. hogy kutatási, oktatási és képzési központokat hozzanak létre és fejlesszenek tovább a palliatív orvoslás és ellátás területén éppúgy, mint az interdiszciplináris tanatológiában;

x. hogy hozzanak létre palliatív ellátásra szakosodott egységeket, valamint terminális állapotú betegeket ellátó szolgálatokat legalább a nagyobb kórházakban azért, hogy a palliatív ellátás és orvoslás minden orvosi kezelésnek integráns részét képezze;

xi. hogy a közvéleményt ráébresszék arra, hogy a palliatív orvoslás és ellátás általánossá tétele az orvoslás egyik fő célkitűzéseinek egyike;

b. védve a gyógyíthatatlan betegek és haldoklók önrendelkezési jogát, ennek kapcsán megtéve a szükséges lépéseket ahhoz:

i. hogy megvalósítsák a gyógyíthatatlan és haldokló betegek jogát az egészségi állapotukról való hiteles és teljes, de együttérzéssel közölt információkra, tiszteletben tartva, ha valaki azt kívánja, hogy ne legyen informálva;

ii. hogy tegyék lehetővé a gyógyíthatatlan vagy haldokló beteg számára hogy saját kezelőorvosa mellett más orvosokkal is konzultálhasson;

iii. hogy akarata ellenére egyetlen gyógyíthatatlan vagy haldokló beteg se kapjon kezelést, ügyelve arra, hogy az érintett ne álljon mások általi nyomás vagy befolyás alatt. Emellett ügyelni kell arra, hogy ez az akarat ne legyen gazdasági kényszer eredménye.

iv. hogy tartsák tiszteletben azokat az előzetes utasításokat vagy azt a hivatalos nyilatkozatot («living will»), amelyet a már az akaratának kinyilvánítására képtelen gyógyíthatatlan vagy haldokló beteg előzetesen megfogalmazott. Emellett ügyelni kell arra, hogy a megadott előzetes utasítások érvényességi kritériuma, az érdekelt személyek jogi képviselőjének kijelölési módja, valamint hatásköre szigorúan meg legyen határozva. Biztosítani kell továbbá, hogy a jogi képviselő az érdekelt helyett ne támaszkodjon a beteg korábbi nyilatkozataira vagy akaratáról való feltételezésekre, kivéve, ha ez utóbbi az akaratát betegségének adott körülményei között fogalmazta meg, vagy ha nincs világosan meghatározott akarat. Ennek értelmében mindig meg kell lennie a tényleges kapcsolatnak a kérdéses személynek az adott pillanatot vagy döntést megelőző nyilatkozataival, vagyis amikor a beteg haldoklik, és a megfelelő körülmények mellett, vagyis kényszer vagy szellemi befolyásoltság nélkül. Ugyanígy el kell háritani minden olyan döntést amely a társadalomban éppen hatályban lévő értékeken nyugszik, és ügyelni kell arra, hogy döntési bizonytalanság esetén a döntés mindig az életet és az élet meghosszabbítását szolgálja.

v. hogy az orvos végső kezelési felelősségének megítélése nélkül a gyógyíthatatlan beteg vagy haldokló által kifejezett, egy adott kezelésre vonatkozó akaratát vegyék figyelembe, hogy emberi méltósága ne csorbuljon.

vi. hogy előzetes utasítás vagy kinyilvánítás hiányában a gyógyíthatatlan beteg vagy haldokló élethez való joga ne csorbuljon. Indokolt összeállítani azon kezeléseket listáját, amelyeket egyetlen esetben sem lehet megtagadni vagy megszakítani.

c. megtartva a teljes körű tilalmát annak, hogy a gyógyíthatatlan beteg vagy haldokló életének szándékosan véget vessenek:

i. mivel a Tagállamok garantálják az élethez való jogot, nevezetesen azt, amelyik a gyógyíthatatlan betegeket és haldoklókat érinti, az Emberi Jogok Európai Egyezményének 2. cikkelyével összhangban « a halált senki számára sem lehet szándékosan előidézni»;

ii. mivel egy gyógyíthatatlan beteg vagy haldokló által kinyilvánított halálvágy soha nem képezhet jogállást idegenkezűség általi halálra;

iii. mivel a gyógyíthatatlan vagy haldokló beteg által kinyilvánított halálvágy önmagában nem szolgálhatja a jogi igazolását olyan cselekedetek végrehajtásának, amelyek a halál eljövételét siettetik.

(Fordította: Veszeka András)